

SALNER i SALINER, SALINERA

Salner resulta de la síncope normal de SALINARIUS 'relatiu a salines o altres llocs', 'coses saludes o salitroses'. Cerverí de Girona, poeta en títol del Vescomte de Cardona, el Senyor de la gran muntanya de sal, es declara ell mateix: «per ço car soy salners» (XXXIV, vv. 7, 45, i comentari en la meua ed. en *DECat* VII, 606a34-40).

El camí que des del Berguedà (Puig-reig) duia a Cardona se'n digué la *Via Salnera*: consta com afroncció O. de Fonollet i Fonolledell, alocs dependents de Puig-reig, en doc. de 1072 (MiretS., *Templ.*, 171, n. 4). En el te. de Sanauja hi ha un *Puig-Salner* (*Nomencl. de Lda.*, A. P. T.) potsers al·lusiú a les moltes guixeres del te. de Sanauja. Després NP: un «*Petrus Salner*» signa en docs. de Poblet de 1197 (*Cart.*, p. 39, i un altre d'aquesta data), «*Petrus de Salner*» en un de 1205 (ib., p. 138).

Contracció igual en oc. ant. *salnier* «marchand de sel»; i en la toponímia francesa: Lons-de-*Saunier*, capital del dept. Jura; *La Saunière*, mun. de la Creuse; diversos *Sau(l)nières* a Seine-et-Oise etc.

Es mantingué també, sense síncope, com a nom comú *Saliner* (*Costums de Tortosa* etc.), i *Les Salineres* del Collà, paratge on donaven la sal al bestiar, prop de Llastarri i Sopeira, a la Serra de St. Gervàs (Rbg.).

SALO

Llogaret de Bages, agre. al mun. de Sant Mateu, uns 20 k. al NO. de Manresa i 8 al SO. de Cardona.

PRON.: *sálu*, oït a Canç (de Fonollosa), Casacuberta 1920; id. a Coaner i al mateix Salo (1928, exc. 128). Insistim a cridar l'atenció que s'accentua a la *á*, i que no ha existit mai una pron. ni forma *Saló*, amb què deformen aquest nom alguns nomenclàtors, geografies i *AlcM*. Es troba en el camí de *Súria* i de *Coaner*, a la Serra de *Pinós*: a més de mig camí des de Coaner (vora el riu Cardener) a *Matamargó* que ja és en els contraforts d'aquesta serra. Cf. també CATorras, *Pir. Cat.* VII, 103. *Salo* es troba, doncs, dins la comarca de Bages però ja arran de l'alta Segarra.

MENCIONS ANT. 1134: «castra --- et ipso castro de *Salau*» (*CoDoACA* IV, 20); 1269: entre bastants habitants de Cervera que poblaran les localitats segarrenques de Tarroja i Cardosa, s'esmenta Bernardo *Salau*, citat entre B. de *Fonollosa*, P. de *Puigalt*, P. de *Muntfalcó* i B. *Tailadel* (Font i Rius, *C. d. p.*, § 31, 348.10): tal com aquest últim, B. *Tailadel*, porta el nom del poble de *Talladell* vora Tàrrrega, el Bernat *Sàlau* ha de dur el de *Salo* (car també *Fonollosa*, *Pujalt* i *Montfalcó* són pobles de Segarra); 1359: «castell *Sàleu*» (*CoDoACA*).

Es clar, doncs, segons la forma de les tres mencions antigues, que es va passar de *sàlau*, per *sáləu*, a *sálu*, tal com *Ordináu*, *Canillau* s'han reduït a *Ordino*, *Canillo*, tal com *Aneu* es pronuncia vulgarment *Ano*, i tal com s'ha arribat a *Aro* (Vall d'Aro) partint d'un

més antic *Areu* < *Areð*; així mateix en la pron. dial. *tebo*, *llempo*, en lloc de *tébeu*, *llémpeu* *TEBUDUS*, *LĪMPIDUS* etc.

El paral·lel amb *Aneu*, *Areu*, *Ordino*, *Bono*, provinents de *ÁNABE*, *URDÍNABE*, *BÓNOBE*, ens condueix a una base **SÁLABE*, que dona un ferm indicatiu ETIMOLÒGIC: -BE post-posició ibero-basca amb el sentit 'dessota de'. Realment això és conforme a tot el paisatge toponomàstic d'aquestes terres, on abunden tant els noms de poblacions pre-romans: sorotàptics o cèltics, alguns —*Bergús*, *Cardona*, *Súria*, *Manresa*, *Canç*— però encara més els de família ibero-basca: aquí mateix tenim *Ardèvol*, poc més al Nord *Besora*, i en passar a la veïna comarca, el nom de la *Segarra* mateixa, *Sedó*, *Gàver*, *Sanauja*, *Oluges*, *Biosca*, *Estaràs*, *Jorba*, *Òdena*; a l'E. i NE.: *Ora* (ÓTURÀ), *Navars* etcètera.

Provant d'anar més enllà, podem trobar-li arrel basca o ibero-basca. El bc. *çare*, mot basc antic i comú, amb els sentits de cistell, panera fonda; i, en els parlars bascos de França, 'ret, filat, xarxa' (sobre el qual cf. *DECat* VII, s. v. *sària*, 698b5-699a4); i en suletí, i part del nav. i biscaí: «redil, majada, pesebre»; cf. *DECH* v, 194b21-38, on hi relaciono el cast. dial. *sel* 'zona de pastura' (amb possible alternança vocàlica SELE/SALE).

Ara bé la -r intervocàlica del basc sol venir d'una -l- més antiga —el so que tindria l'ibèric—; i que aquí hi havia -l- ho indica el verb inseparable bc. *çaldu*, veg. el *DECH*. Doncs, recordant que en els mots compostos la -e final del basc es canvia en a (*ate/ata-*, cf. *ATA-ULI* > *Taiüll*, *Tavascan* etc.), no tindrem escrupol a admetre una base ibèrica *SÁLA-BE* 'sota el çale': sigui amb el sentit de 'sota la cavitat, sota la clotada' (bc. comú *çare* «panera fonda»), sigui amb el sentit de 'sota la jaça' (sota la pleta o pasturatge), cf. el suletí *çare* «redil, majada», cast. *sel*. Cf. encara *Gréixer* < *GARÁI-SARE* (supra).

Heus aquí una etim. acceptable i versemblant. Si ens en acontentem pensant que de tota manera queda demostrat que és un nom pre-romà amb típica terminació ibero vasca, obrarem prudentment; les tenebres que embolquen l'ibèric i el paleo-basco-ibèric no permeten exigir demostracions completes sinó esquemes versemblants: com aquesta etimologia (A). De tota manera assagem altres conjectures.

B) El fet que *Salo* es trobi vora la que CATorras (supra) anomena la «Ribera de *Salos*», fa pensar si tindriem ací un nom hidronímic, fluvial. És l'arrel de l'ibèric *SALO*, -ONIS, ètimon del riu *Jalón*, el gran afluent de l'Ebre (*Salonis* en Marcial XII, 3, en gen.; *Salo* nom. IV, 55.15); però també de la forma mossàrab *Xalón*, que ha donat el *Saló* o riu Gorgos, de l'O. de Dénia; i *SAL*- en molts més noms europeus fluvials: recordem el dalm. *Salon*, el fr. *Salonne*, subafl. del Moseila, *Salence* afl. de l'alt Roine, *SÁLARA* > fr. *Sauldre*, afl. del Cher, l'alem. *Saal* a Renània etc. (i més en Krahe, *Unsere Ált. Flussnamen*, p. 50). Con-